

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2024.3.28>

Цвіркун Ю. І.,

доктор юридичних наук,
професор кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Лаухін Д. Ф.,

аспірант
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ЩОДО ПИТАННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

Анотація. У статті здійснено аналіз норм права, які регулюють питання, пов'язані із позовною давністю та строком звернення до суду, а також пропуску цього строку та підстав його поновлення у межах цивільного, господарського та адміністративного судових процесів.

Зауважено, що з дня набрання чинності положень Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини» № 3450-ІХ від 08.11.2023, а це 30.01.2024, всі строки позовної давності, які визначені в Цивільному кодексі України зупинені, щонайменше, на період дії воєнного стану.

Звернено увагу, що ураховуючи відповідні зміни законодавства України, особа, яка звертається до суду у порядку цивільного чи господарського судочинства, і при цьому застосуванню підлягає встановлений Цивільним кодексом України строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого приватного права або інтересу, не повинна наводити конкретних причин його пропуску, адже він продовжується автоматично. У зв'язку із цим автори порушують питання, чому законодавчий розподіл щодо застосування строків звернення до суду у межах цивільного, господарського та адміністративного судочинства не є однаковим і ставить у різне становище учасників цих судових процесів.

У статті виділено наступне: – положеннями Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини» № 3450-ІХ від 08.11.2023 строки позовної давності щодо окремих приватно-правових спорів (цивільних та господарських) зупинено на весь час дії воєнного стану; – у відповідних судових справах на час дії воєнного стану відповідачі позбавлені такого способу захисту, як застосування строків позовної давності щодо позовів, де вони були пропущені, принаймні, без поважних причин; – у судових справах адміністративної юрисдикції на час дії воєнного стану встановлені строки звернення до суду не зупинялись, і відповідачі, які є суб'єктами владних повноважень, не позбавлені права в своїх аргументах посилатись на це у разі пропуску позивачем такого строку без поважних причин; – неоднаковість підходів законодавця до прав та обов'язків сторін в приватно-правових спорах та до питання застосування позовної давності і строків звернення до суду з огляду на види судочинства є необґрунтованим, ставить учасників спірних правовідносин, що виникають у державі, у нерівне становище, не узгоджується з поняттям «правова визначеність».

На підставі здійсненого аналізу зроблено висновок, що відповідні норми права є дискусійними та потребують подальшого ґрунтовного вивчення. Оскільки відмінність у підходах до строків звернення до суду ставить учасників спірних правовідносин, що виникають у державі, у нерівне становище, то законодавство у цій частині підлягає удосконаленню. За таких причин рівність має забезпечуватися шляхом запровадження позитивних дій з боку держави для врегулювання фактичної нерівності. Тому правові норми, які встановлюють процесуальні строки звернення до суду, слід удосконалити шляхом вироблення єдиного підходу щодо цього в усіх судових процесах. Теперішній підхід законодавця до вирішення проблеми строку звернення до суду є суперечливим і породжує полеміку, а питання строку звернення до суду, поновлення та продовження таких строків в перспективі має бути уніфіковано в усіх судових юрисдикціях.

Ключові слова: позовна давність, строк звернення до суду, правовий режим воєнного стану, судова справа, судова практика, принцип правової визначеності.

Tsvirkun Yu. I., Laukhin D. F. How to feed the beastliness before the trial under the hour of the military camp

Abstract. The article contains an analysis of the norms of law that regulate nutrition, related to the long-standing period of application to the court, as well as the omission of this line and the establishment of its renewal between the civil, state and administrative judicial process iv.

It is respected that from the day of gaining authority, the Law of Ukraine “On introducing changes to the Civil Code of Ukraine in order to thoroughly establish the procedure for registering the slaughter” No. 3450-IX dated 08.11.2023, and as of 30.01.2024, and lines of call prescription, as written in Tsvilny The Code of Ukraine was updated, at least during the war period.

It is noted that the urgent changes in the legislation of Ukraine, a person who is subject to trial in the order of civil and sovereign justice, and with which the stagnation encourages the introduction of lines by the Civil Code of Ukraine, among any person or you can go to court for the protection of your private right or If you are interested, you are not required to provide specific reasons for your omission, but it will continue automatically. In connection with this, the authors destroy the principle that the legislator often stagnates the lines of execution before the trial within the boundaries of civil, state and administrative courts, but it is not necessary to place participants in these court processes at risk. c.

The statistics shows the current situation: – the provisions of the Law of Ukraine “On introducing changes to the Civil Code of Ukraine in order to thoroughly establish the procedure for registering the slaughter” No. 3450-IX dated 08.11.2023 lines of limitation are also privately legal disputes (civil and civil) are limited to the entire the hour of war; – for the most important ships, at the time of military action, it is recommended to eliminate this method of protection, such as stashing the lines of seniority for calls, in case they were missed, for example, without good reason; – in the court rights of the administrative jurisdiction at the time of the war, the establishment of the filing lines before the court was not completed, and it was shown that the subjects of the ownership were not abrogating the right in their arguments to appeal to Do not omit such a line without good reason; – the dissimilarity of the legislator’s approaches to the rights and obligations of both parties in private law disputes and to the establishment of statute of limitations and lines of application to court, looking at the types of legal acts that are not settled, to place participants in disputed rights It is true that the power, the unequal station, is at fault, does not agree with the concept of “legal significance”.

On the basis of this analysis, a conclusion has been drawn that the relevant rules of law are debatable and require further ground-level examination. Because of the importance of approaching the stages of brutality before the court to put participants in controversial legal issues that arise in the state, in an unequal situation, then the legislation in this part encourages further refinement. For such reasons, jealousy may be ensured by the promotion of positive actions on the side of the state to regulate actual inequality. Therefore, the legal norms that establish the procedural lines of proceedings before the trial should be strengthened by the way of establishing a uniform approach in all judicial processes. The current approach of the legislator to solving the problem of the term of appeal to the court is controversial and generates controversy, and the issue of the term of appeal to the court, renewal and extension of such terms in the future should be unified in all court jurisdictions.

Key words: *call statute of limitations, lines of registration before trial, legal regime of the military camp, ships on the right, judicial practice, the principle of legal importance.*

Вступ. Строки звернення до суду вставляються з метою своєчасної реалізації особами права на судовий захист та дисциплінування учасників судового процесу під час розгляду справ у всіх видах судочинства. Зокрема, інститут строків в адміністративному процесі сприяє досягненню юридичної визначеності у публічно-правових відносинах, а також стимулює учасників адміністративного процесу добросовісно ставитися до виконання своїх обов’язків. Ці строки обмежують час, протягом якого такі правовідносини можуть вважатися спірними; після їх завершення, якщо ніхто не звернувся до суду за вирішенням спору, відносини стають стабільними.

Однак законодавцем, зважаючи на виклики сьогодення, було внесено зміни в частині зупинення строку звернення до суду у певній категорії судових справ під час дії правового режиму воєнного стану. Варто звернути увагу, що відмінність законодавства та правової позиції судів щодо питання поважності причин пропуску та поновлення строків звернення до суду в залежності від предмета спору, яка формується у зв’язку із змінами у відповідних законах, викликає суперечливість, перешкоджає уніфікації судових процесів, що, у свою чергу, негативно впливає на ефективність вітчизняної судової системи в цілому.

Актуальність досліджуваної теми викликана тим, що внаслідок неоднакового законодавчого підходу щодо строків звернення до суду та їх поновлення нівелюється принцип правової визначеності, у зв'язку із чим виникає нагальна потреба у вивченні та науковому аналізі цього питання.

Аналіз наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми, вказує на те, що вона недостатньо досліджена і потребує комплексного вивчення та вирішення в подальшому.

Метою статті є порівняння та аналіз норм права, що визначають строки звернення до суду, регулюють питання щодо поновлення та продовження таких строків в межах різних видів судового процесу, а також вивчення практики застосування відповідних норм права національними судами під час дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожному гарантується право, як закріплено в статті 55 Конституції України, на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. Крім цього, право на судовий захист, ураховуючи положення частини другої статті 64 Основного Закону України, належить до основних, невідчужуваних прав і свобод людини і громадянина та не може бути обмежене навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану

У своїй практиці Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував, що право на доступ до суду, закріплене у статті 6 § 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, не є абсолютним і може підлягати обмеженню.

Разом з тим, право на справедливий суд є універсальним механізмом захисту прав, свобод та законних інтересів особи, зокрема і від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління, їх посадових чи службових осіб та інших суб'єктів при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства. Проте введення воєнного стану в Україні з його супутніми наслідками створило певні перешкоди

для звернення до суду. Про це свідчить численна судова практика, у якій учасники судового адміністративного процесу звертаються із заявою про поновлення строку у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану.

Зокрема, прикладом цього є ухвали Миколаївського окружного адміністративного суду від 03.07.2023 у справі № 400/7066/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111945140>), Київського окружного адміністративного суду від 03.05.2023 у справі № 320/11183/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110673054>), Київського окружного адміністративного суду від 01.12.2023 у справі № 320/19743/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115349597>) та інші.

Адміністративні суди при розгляді зазначених заяв керуються загальними правилами, встановленими статтями 121 та 123 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), які регулюють питання поновлення та продовження процесуальних строків, а також наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду [2].

Визначення ступеня поважності причин пропуску строку, визначеного відповідним законом, здійснюються відповідно до внутрішнього переконання судді (колегії суддів) у кожному окремому випадку індивідуально.

Європейський суд з прав людини в пункті 41 Рішення у справі «Пономарьов проти України» від 03.04.2008 зазначає, що вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак такі повноваження не є необмеженими. Від судів вимагається вказувати підстави. ... У кожній справі національні суди мають перевіряти, чи підстави для поновлення строків для оскарження виправдовують втручання у принцип *res judicata* [3].

Отже, дискреційний характер повноважень суду щодо визнання конкретних причин пропуску строку звернення до суду поважними зумовлений необхідністю досягнення гнучкості в оцінці індивідуальних обставин справи.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 10.11.2022, яка ухвалена за результатом розгляду справи № 990/115/22

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107354803>), сформувала такий правовий висновок: «введення на території України воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду з позовами. Питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку».

Аналогічної правової позиції притримується Верховний Суд при розгляді питання щодо поновлення строків під час вирішення судових справ у межах цивільного та господарського судочинства.

Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 18.12.2023 у справі № 619/6227/21-ц (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115712740>) зазначив, що «введення на території України воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду. Питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Проте, сам лише факт запровадження воєнного стану на всій території України не може бути безумовною підставою для поновлення пропущеного більше ніж на один рік строку на апеляційне оскарження без підтвердження заявником конкретних обставин, які унеможливили вчинення саме ним відповідної процесуальної дії у визначений законом строк в період воєнного стану. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних

дій протягом установленого законом строку (див.: постанову Великої Палати Верховного Суду від 10 листопада 2022 року у справі № 990/115/22), ухвали Верховного Суду від 29 червня 2023 року у справі № 760/5152/20 (провадження № 61-7607ск23), від 29 червня 2023 року у справі № 570/5859/18 (провадження № 61-8863ск23)».

Крім цього, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у постанові від 07.11.2023 у справі № 873/496/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114751022>) констатував, що: «звичайно, введення воєнного стану є обставиною, яка не залежить від волевиявлення особи і в певних випадках може створити перешкоди та труднощі, що унеможливають чи ускладнюють можливість своєчасного звернення до суду у визначений законом строк. Однак, сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є безумовною підставою для поновлення процесуального строку, а тому це питання має вирішуватися в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві та обставин, які існували та об'єктивно перешкоджали вчиненню процесуальних дій».

Водночас, прийнятий парламентом 08.11.2023 Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини» (далі – Закон № 3450-IX) містить пункт 19 розділу «Прикінцевих та перехідних положень» Цивільного кодексу України, згідно із яким у період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, перебіг позовної давності, визначений цим Кодексом, зупиняється на строк дії такого стану [4].

Отже, з дня набрання чинності Законом № 3450-IX, а це 30.01.2024, всі строки позовної давності, які визначені в Цивільному кодексі України (далі ЦК України) зупиняються, принаймні, на період дії воєнного стану.

Слід брати до уваги, що оскільки позовна давність ЦК України зупинена на період дії воєнного стану, то автоматично положення даного Закону поширюються на правовідносини, врегульовані ГК України (Господарським кодексом України), за винятком тих, що не врегульовані ЦК України [5].

Таким чином, урахувавши зазначені вище зміни законодавства України, особа, яка звертається до суду у порядку цивільного чи господарського судочинства, і при цьому застосуванню підлягає встановлений Цивільним кодексом України строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого приватного права або інтересу, не повинна наводити конкретних причин його пропуску строку, адже він продовжується автоматично.

Норма, яка введена законодавцем порушує права відповідачів у відповідних справах, які у зв'язку з цим позбавлені можливості захиститися від неправомірних дій з боку позивачів. Так, фактично своїми діями законодавець призвів до ще більшого дисбалансу в правах та можливостях сторін у справі. Відповідно до загальних засад здійснення судочинства, сторони є рівними у правах та обов'язках. Однак, позбавлення можливості однієї зі сторін застосувати строки позовної давності порушує цей баланс рівності та призводить до погіршення становища відповідача в порівнянні з можливостями позивача [5].

У той же час норми щодо поновлення (продовження) строків звернення до суду в адміністративному судочинстві, а також процесуальних строків, передбачених КАС України, ЦПК України та ГПК України, залишились незмінними.

Зокрема, у частинах першій та другій статті 121 КАС України закріплено, що суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення; встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду [2].

У статті 123 КАС України передбачено, що у разі подання особою позову після закінчення строків, установлених законом, без заяви про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані судом неповажними, позов залишається без руху. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду із заявою про поновлення строку звернення до адміністративного суду або вказати інші підстави для поновлення строку; якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку звернення до адміністративного суду будуть визнані неповажними, суд повертає позовну заяву; якщо факт пропуску позивачем строку звернення до адміністративного суду буде виявлено судом після відкриття провадження в адміністративній справі і позивач не заявить про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані ним у заяві, будуть визнані судом неповажними, суд залишає позовну заяву без розгляду; якщо після відкриття провадження у справі суд дійде висновку, що викладений в ухвалі про відкриття провадження у справі висновок суду про визнання поважними причин пропуску строку звернення до адміністративного суду був передчасним, і суд не знайде інших підстав для визнання причин пропуску строку звернення до адміністративного суду поважними, суд залишає позовну заяву без розгляду [2].

Проте статті ЦПК України та ГПК України, які регулюють питання поновлення та продовження процесуальних строків, а також наслідки пропуску строків звернення до суду в чималій кількості цивільних та господарських справ наразі не застосовуються, оскільки перебіг позовної давності, визначений ЦК України, зупинено.

Тепер, у зв'язку із внесеними змінами до закону, суди залежно від юрисдикції по-різному застосовуватимуть норми щодо строків звернення до суду та їх поновлення (продовження). Дана розбіжність надає привілеї одним і водночас створює перешкоди для доступу до правосуддя для інших. Подо-

лання зазначеної проблеми, на нашу думку, має бути вирішено шляхом уніфікації правових норм, які регулюють відповідні відносини, зокрема, у всіх видах судочинства.

Не торкнулись законодавчі зміни і так званих «спеціальних» строків звернення до суду, які передбачені профільними нормативно-правовими актами. Мова йде про вирішення трудових спорів, строк оскарження у яких встановлений статтею 233 Кодексу Законів про працю України; спорів, що впливають із сімейних відносин, позовна давність для яких встановлена статтями 72, 129, 138, 139 Сімейного кодексу України тощо.

Зазначене дає підстави вважати, що критерії, закладені у відповідних законодавчих змінах, направлені на охоплення тільки окремої групи правовідносин. Це не відповідає загальним принципам законодавчої діяльності і викликає нерозуміння.

Зокрема, одним із принципів законодавчої діяльності є цілеспрямованість, яка полягає у максимальній концентрації регулювання на проблемі, мінімізації негативних наслідків, а до вимог юридичної техніки відноситься: логічна послідовність викладу, взаємозв'язок нормативних розпоряджень; відсутність суперечностей усередині нормативно-правового акта, у системі законодавства [6, с. 195].

Науковці Кочина О.С. та Кот В.В. зазначають, що військові дії з 24 лютого 2022 року ще більше звузили можливості використання інституту позовної давності для захисту свої права, а починаючи з 30.01.2024 р., можна констатувати, що інститут позовної давності в Україні зупинено, тобто наразі його не існує. У зв'язку з цим виникають важливі питання щодо доцільності зупинення перебігу строків позовної давності на період дії воєнного стану, наслідки цього рішення для захисту прав та свобод громадян, а також перспективи подальшого розвитку інституту строків позовної давності [5].

Відповідні законодавчі нововведення, на нашу думку, були необхідні на початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли суди на певний період призупинили свою діяльність, а фізичні та юридичні особи були змушені пристосовувались до обставин, що виникли. Однак законодавець доповнив

закон названими вище змінами вже тоді, коли минуло близько півтора року з початку російської військової агресії і коли судова система України, окрім окупованих територій, по факту відновила свою процесуальну діяльність. При цьому зміни внесенні вибірково стосовно видів судових юрисдикцій.

Тому виникає питання, чому законодавчий розподіл щодо застосування строків звернення до суду у межах цивільного, господарського та адміністративного судочинства не є однаковим і ставить у різне становище учасників цих судових процесів. Разом з тим, вітчизняні суди, в залежності від предметної юрисдикції судової справи, змушені застосувати різні позиції щодо строків звернення до суду. У зв'язку із цим, наявні підстави вважати, що такий підхід є дискримінаційним і не відповідає принципу правової визначеності, який є одним із основоположних аспектів поняття «верховенство права».

Правова визначеність (legal certainty, у різних джерелах ще перекладається як «юридична визначеність» та «правопевність») є вимогою верховенства права, що передбачає легкість і доступність з'ясування змісту права та юридично забезпечену можливість скористатися цим правом. Відповідно до цієї вимоги: усі правові акти мають бути викладені зрозумілою мовою й оприлюднені (опубліковані); зворотню дію правових актів має бути заборонено (крім визначених законом винятків, запроваджених з метою покращення становища приватних осіб); судова практика має бути послідовною... [7, с. 73].

Таким чином, видається, що розділення учасників судового процесу на дві групи суб'єктів, одні з яких повинні доводити поважність причин пропуску строків звернення до суду у період воєнного стану у загальному порядку, у той час як інші, позови яких приймаються автоматично, – ні, не сприяє дотриманню зазначених вище критеріїв.

Позитивні дії, як зазначає Г. Христова, мають залишатись припустимими у парадигмі субстантивної рівності тимчасовими винятковими заходами, які застосовуються державою чи під її контролем для досягнення конкретної мети у конкретній сфері суспільних відносин. ... Покладання на державу позитивних

обов'язків щодо політики позитивної дискримінації може виявитися на практиці непродуктивним та призвести до зворотного ефекту, а саме, поглиблення традиційних ролей та стереотипів замість утвердження суспільства рівних можливостей [8, с. 19].

З урахуванням викладеного вище, тезами виділимо наступне: – положеннями Закону № 3450-IX строки позовної давності щодо окремих приватно-правових спорів (цивільних та господарських) зупинено на весь час дії воєнного стану; – у відповідних судових справах на час дії воєнного стану відповідачі позбавлені такого способу захисту, як застосування строків позовної давності щодо позовів, де вони були пропущені, принаймні, без поважних причин; – у судових справах адміністративної юрисдикції на час дії воєнного стану встановлені строки звернення до суду не зупинялись, і відповідачі, які є суб'єктами владних повноважень, не позбавлені права в своїх аргументах посилатись на це у разі пропуску позивачем такого строку без поважних причин; – неоднаковість підходів законодавця до прав та обов'язків сторін в приватно-правових спорах та до питання застосування позовної давності і строків звернення до суду з огляду на види судочинства є необґрунтованим, ставить учасників спірних правовідносин у нерівне становище, не узгоджується з поняттям «правова визначеність».

Висновки з дослідження і перспективи подальшого наукового пошуку. Можемо констатувати, що в багатьох державах, а також і в Україні, право на суд за загальними прави-

лами є обмеженим, в тому числі, і встановленим строком звернення до суду. Попередня практика національних судів вказує на те, що після завершення строку звернення до суду правовідносини перестають бути спірними та стають відносно стабільними. Однак під час введення дії правового режиму воєнного стану зазначені постулати зазнали змін. Зокрема, залежно від виду судочинства питання строку звернення до суду та його поновлення суттєво різняться, що є дискусійним та потребує подальшого ґрунтовного вивчення. Оскільки відмінність у підходах до строків звернення до суду ставить учасників спірних правовідносин, що виникають у державі, у нерівне становище, то норми законодавства у цій частині підлягають удосконаленню. За таких причин рівність має забезпечуватись шляхом запровадження позитивних дій з боку держави для врегулювання фактичної нерівності. Тому правові норми, які встановлюють процесуальні строки звернення до суду, слід удосконалити шляхом вироблення єдиного підходу щодо цього в усіх судових процесах. Узгодження цього питання є необхідним для досягнення вищого результату в категорії «якість закону», відповідатиме принципу правової визначеності, сприятиме покращенню правосуддя в Україні. Отже, теперішній підхід законодавця до вирішення проблеми строку звернення до суду є суперечливим і породжує полеміку, а питання строку звернення до суду, поновлення та продовження таких строків в перспективі має бути уніфіковано в усіх судових юрисдикціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 09.08.2024).
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV (у редакції Закону України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 09.08.2024).
3. Рішення у справі «Пономарьов проти України» від 03 квітня 2008 р. (Заява N 3236/03). Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85683>.
4. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини: Закон України від 08 листопада 2023 р. № 3450-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3450-20#Text>.
5. Кочина О.С., Кот В.В. Застосування позовної давності в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. – Ужгород, 2024 – № 2. – С. 215-219. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303198/295274>.

6. Шутак І. Д. Юридична техніка : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. 228 с.

7. Смородинський В. С. Принцип верховенства права у правовому режимі воєнного стану. Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні : матеріали міжнар. наук.-конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. шк. суддів України, Всеукр. асоц. кримін. права, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. С. 70-75.

8. Христова Г. Позитивні обов'язки держави у сфері протидії дискримінації. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2013. № 4. С. 11-20.